زەمینەی سیاسی و کۆمەڵایەتییەکانی شۆڕشی ئێستا.. وەرگێڕانی بۆ کوردی: کاوە عومەر

دیمانەی خەلیل کەیوان لە بەرنامەی پرسیار لەگەڵ حەمید تەقوایی

بە پشتبەستن بە چاوپێکەوتنێک لەگەڵ کەناڵی جەدید کە کراوەتەوە

خەلیل کەیوان: بالەم پرسیارەوە دەست پێ بکەین، بۆچی شۆڕش ڕوودەدات؟ شۆڕشەکان چۆن دروست دەبن؟ بۆچی لە ئێراندا چارەسەری وەک گۆڕینی ڕژێم، شۆڕش، کودەتا، ڕیفراندۆم، گۆڕانکاری و چاکسازی و هتد ڕەنگیان لە عەقڵیەتی کۆمەڵگادا نەماوە و شۆڕش فەرمانی پێکراوە؟ وە بۆچی وشەی شۆڕش کە دوای شکستی شۆڕش ٥٧ واتای نەرێنی لە نێو بەشێکی کۆمەڵگادا هەبووە، ئێستا ئەوەندە پیرۆز دەبێت؟

حەمید تەقوایی: بنەمای هەر شۆڕشێک، بەو شێوەیەی ئێمە دەیبین، بابەتی کۆمەڵایەتی و سیاسی و ئابووری و دژایەتییەکە کە حکومەت توانای چارەسەرکردنی نییە. چین و توێژە جیاجیاکانی کۆمه ڵگه به تایبه تی کرێکارانی زەحمەتکێشان و چین و توێژه هه ژاره کان، له ژێر گوشاری ئابووری و سیاسی و کۆمه ڵایه تیدان و چیتر به ڕێگه ی ئه م دۆخه ناگرن و ته شه نه ده سێنێت.

لە هەلومەرجی ئەمڕۆی ئێراندا، زۆرینەی ڕەهای خەڵک دوواجار ناڕازین لە هەلومەرجی هەنووکە و هیچ ئومێدێک بە گۆڕانکاری لە بەرژەوەندی خۆیان نابینن. ئەم هەلومەرجە، ژیان کردن لە ژێرهێڵی هەژاریدایە، گرانییە، بێ مافییە، ستەم و نەبوونی ئازادییە سیاسی و مەدەنی و کۆمەڵایەتییەکانە. هەموو ئەو بابەتانە گوشاری خستووەتە سەر چین و توێژە جیاجیاکانی کۆمەڵگا، ئیتر بەرگەی ناگرن و دژی هاتوونەتە دەرەوە. بەم مانایە شۆڕش دیاردەیەکی بابەتییە و لە هەلومەرجی ڕاستەقینەی ژیانەوە سەرچاوە دەگرێت.

کاریگەری گوتار و چارەسەرەکانی پێشوو لەسەر هەلومەرجی شۆڕشگێڕانە دەکرێ لەسەر بنەمای ئەم تایبەتمەندییە بابەتییانەی شۆڕشیش بکۆڵینەوە. وەک ئاماژەم پێدا شۆڕش کاتێک ڕوودەدات کە کۆمەڵگا گەیشتبێتە ئەو باوەڕەی کە ئیترهیچ گۆڕانکارییەک و چاکسازییەک لە هبارودۆخەکەدا مومکین نییە. لە ئێران ئەم گۆڕانکارییە لەلایەن چاکسازیخوازانی حکومەتەوە پێشنیار کرا و بەشێک لە ئۆپۆزسیۆن

پەیوەندییان پێوە کرد. ئەو هێزانەی کە جۆرێک لە پرۆسەی گۆڕانکاری وردە وردەیان ڕێکخستبوو کە پێی دەوترێت گۆڕانکاری. یان هێزە ڕاستەوەکانی ئۆپۆزسیۆن، کە ئومێدێکی زۆریان هەبوو و بانگەشەی ئەوەیان دەکرد کە کێشەکە بە گۆڕانکاری لە سەرەوە چارەسەر دەبێت، بە گۆڕینی ڕژێم و ڕیفراندۆم و هتد. ئەم جۆرە گوتارانە هاتن و ڕۆیشتن و دواجار کۆمەڵگا لە ئەزموونی خۆیدا بینی کە ئەمانە چارەسەر نین، بە هیچ شوێنێک ناگەن و پێویستە بێنە مەیدان و قۆڵی لێهەڵبکەن و دەست بە کار بکەن.

پاڵێکی تری شۆڕش ئەوەیە کە خەڵک پشت بە دەسەڵاتی خۆی دەبەستێت و دەرک بەوە دەکات کە هیچ هێزێک چ لە ناو حکومەتەوە یان لە دەرەوەی حکومەتەوە، هێزێک کە خوازیاری گۆڕانکارییە لە سەرەوە و بە گۆڕانکاری لە سەرووی خەڵکەوە، ناتوانێت دۆخەکە بگۆڕێت .ناتوانێت چاکسازییەک لە بەرژەوەندی ئەوان ئەنجام بدات. ئەوان درک بەوە دەکەن کە شتێکی لەو شێوەیە مومکین نییە. کاتێک کۆمەڵگا دەگاتە ئەم ئەنجامە، پشت بەستن بە هێزی خۆی و هاتنە سەر شەقام و دەرککردن بە خواستەکان بە دەستی خۆی، دەبێتە باوەڕێکی گشتی و گوتارێکی گشتی. هەر بۆیەش وەک خۆت وتت، وشەی شۆڕش، کە تا دوو ساڵ لەمەوبەر ڕەنگە هەندێک کەس پێی دڵخۆش نەبووبن، یان بە ئاژاوەگێڕییان زانیبێت، یان پێیانوابوو ساڵی ١٣٥٧ خەتای شۆڕشی بووکە کۆماری ئیسلامی هات و لەبەر ئەوە ڕووی خۆش بە شۆڕش نیشان نادەن، ئەمڕۆش ڕوودەدات و شۆڕش دەبێتە بەها و گوتارێکی گشتی و ئەمڕۆش شاهیدی ئەم پەرەسەندنەین.

خەلیل کەیوان: لە ڕوانگەی مێژووییەوە، پێشهاتەکانی ڕابردووی وەک شۆڕشی دەستووری، بزووتنەوەی بە نیشتمانیکردنی پیشەسازی نەوت و شۆڕشی ١٣٥٧ چ کاریگەرییەکیان لەسەر بناغەی شۆڕشی ئێستا هەبووە؟

حەمید تەقوایی: ئەم گۆڕانکاریانەی کە باست کرد هەمووی سەرهەڵدانی کۆمەڵگە و هاتنی کۆمەڵگە و جەماوەری خەڵک بوو بۆ خەڵک بۆ ئەوەی لەو سەردەمەدا بگەن بە داخوازییە حەقەکانیان. ئەم پێشهاتانە لە ڕووی فۆرم و بابەتگەلی تایبەتەوە جیاوازن کە لە هەر قۆناغێکدا باسی لێوە دەکرا، بەڵام لە ڕووی ئایدیاڵەوە زۆر لە یەکترەوە نزیکن، لە ڕووی ئاوات و ئارەزووی مرۆڤەکانەوە کە مرۆڤ هەیبوو. لە شۆڕشی دەستوورییەوە، کە یەکەمین شۆڕش بوو کە لە سەردەمی نوێدا لە ئێران ڕوویدا، دەبینین کە خواستی ئازادی، دادپەروەری، شارستانیەت، ڕووکردنە زانست و کولتووری مۆدێرن، و ڕزگاربوون لە کۆت و بەندەکانی کۆمەڵگەی فیۆداڵی و هتد .، خواست و ئامانجی جەماوەری خەڵکە. ئەمانە ئەو ئامانجانەن کە بە شێوەیەکی تر لە ڕاپەڕینەکانی بیست و سییەکانی سەدەی ڕابردوودا باس دەکرێن، ئەو

بزووتنەوەیەی کە بە بزووتنەوەی بە نیشتمانیکردنی پیشەسازی نەوت ناسرا. خواستی ئازادی، خواستی سەربەخۆیی لە دەسەڵاتی کۆلۆنیالیزم و گەیشتن بە کۆمەڵگەیەکی مەدەنی، گەیشتن بە کۆمەڵگایەکی ئازاد و یەکسان، بەشێک بوون لە داواکارییەکانی ئەم بزووتنەوەیە. بەهەمان شێوە لە شۆڕشی ١٣٥٧ و لە شۆڕشی ئێستاشدا، وەک دەبینین، بە دروشمی ژن، ژیان، ئازادی، لە ڕاستیدا خەڵک خەریکن هاوار بەهەمان ئەو ئامانجانە دەکەن.

بەڕێ لە ڕووی خواست و ئایدیالی کۆمەڵگاوە دەکرێ بڵێین لە سەد ساڵی ڕابردوودا کۆمەڵگای ئێران بە گەیشتن بە ئازادی، بە گەیشتن بە دادپەروەری، بە گەیشتن بە یەکسانی، بە گەیشتن بە ژیانێکی ئینسانی، بە گەیشتن بە بیستەم بە سەدەی بیست وبیست ویەکەم، چەندین جار ڕاپەڕیوە ، و بەردەوام سەرکوت کراوە.ی، بەردەوام بە شێوازی جیاواز پاشەکشەی پێکراوە، و ئێستا کۆمەڵگا هاتۆتە مەیدانێک بە ئەوەی ئەم ئاڵایە هەڵبدات کە دەتوانین بڵێین لە نەوەکانی ڕابردووەوە بۆی ماوەتەوە، دەرک بەو ئاڵایە بکات خواستی درێژخایەن بە ئازادی و خۆشگوزەرانی و یەکسانی. لە ڕاستیدا دەکرێ بڵێین ئەو نەوەی گەنجەی کە ئەمڕۆ، لە ساڵانی هەشتاکانی سەدەی ڕابردوودا هاتنە سەر شانۆکان، وەک بزوێنەری شۆڕش و هەروەها پێشەوەی شۆڕش، هەروەها ئەو ژنانەی کە لە پێناو مافەکانی خۆیان و لە پێناوی تەواوی کۆمەڵگەدا، لە ڕاستیدا تەنها ئاڵای نەوەی خۆیان هەڵنەکرد، بەڵکو ئاڵای ئەو نەوەشیان هەڵگرتووە کە لە ڕابردوودا چەندین جار هەستان و سەرکوت کران. بەم مانایە ئەم شۆڕشە خەریکی یەکلاییکردنەوەیەکی مێژوویی و بنەڕەتی! لەگەڵ سەرکوت، لەگەڵ بێ مافی، لەگەڵ ئایین، لەگەڵ دیکتاتۆریەت، لەگەڵ هەژاری و لەگەڵ هەموو ئەو ئازارانەی کە هەمیشە کۆمەڵگای ئێمەی زیندانی کردووە،. ئەمجارە هەموو ئومێدەکان لەسەر ئێمەیە و هەموو هەوڵێک دەدەین بە سەرخستنی ئەم شۆڕشە و بەدیهێنانی خواستی لەمێژینەی خەڵکی ئێران.

خەلیل کیوان: ئاماژەت بەوە کرد کە کۆمەڵگا لە ئەزموون و پراکتیکی خۆیدا دەگاتە ئەو تێگەیشتنەی کە جگە لە شۆڕش هیچ ڕێگەیەکی تر نییە بۆ ڕزگاربوون لەو دۆخەی کە هەیە. ئایا خۆئاگایی کۆمەڵگا بە دەستپێکردنی شۆڕش لەخۆوەیە یان هێز و حزب و بزووتنەوە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکان ڕۆڵیان هەیە لە پێکهاتنیدا؟

حەمید تەقوایی: لە پێشهاتە کۆمەڵایەتییەکان سەرەتا هیچ شتێک بەسەر دانیشتووەکەدا نایەت. لە کۆمەڵگای ئەمڕۆی ئێراندا بە ڕوونی دەبینین کە گوتار و سیاسەت و چالاکییەکان چ لە ئاستی کۆمەڵایەتی و چ لە ئاستی فراوان و چ لەسەر ئاستی پارتە ئۆپۆزسیۆنەکان لە چەند دەیەی ڕابردوودا دیار و چالاک بوون و کاریگەریی خۆیان لەسەر

کۆمەڵگا هەبووە.

وەک باس کرا، لایەن و هێزەکان پرسی چاکسازییان وروژاند، ئەو ئارگیومێنتە کە پێویستە سیستەمەکە بمێنێتەوە بەڵام گۆڕانکاری تێدا بکرێت. هەندێک کەس پرسی گۆڕینی دەسەڵات و گۆڕانکاریان لە سەرەوە وروژاند، پارتەکانی وەک حزبی کۆمۆنیستی کرێکاری هەر لە سەرەتاوە دەیانگوت چارەسەر شۆڕشە و ئەمەی خەڵک دەبێ بێینە سەر شەقام و بە دەسەڵاتی خۆمان و بە ئازادی دۆخەکە بگۆڕین، خۆشگوزەرانی، یەکسانی و بە گەیشتن بە ئارەزووە مرۆییەکانمان. ئەو لایەنانە بە سیاسەت و ئاراستەی جیاواز کاریان دەکرد، گوتاریان لە کۆمەڵگادا بەرەو پێشبردن و ڕێکخستن و پێکهێنا و چەندین چالاکییان لە سۆشیال میدیا و میدیای تەلەفزیۆنی مانگی دەستکرد و هەروەها لەسەر ئاستی شەقام و مەیدانی ئەنجامدا. وە ئەمڕۆش ئەو شۆڕشە جەماوەرییەی کە دەستی پێکردووە، ئەوە دەردەخات کە کۆمەڵگا بە ئاراستەی کام سیاسەت و لە ئەنجامی چ جۆرە چالاکییەکدا گەیشتووەتە ئەم خاڵە.

ئەوەندەی پێوەندی بە حیزبی ئێمەوە هەیە، ئەم چالاکییانە لە ماوەی دەیان ساڵ چالاکی، و شەڕ و هەڵمەت و هەڵمەتی مەیدانی لە ناوەوە و دەرەوەی وڵات دژ بە کۆماری ئیسلامی و بزووتنەوەی ئیسلامی سیاسی و لە بەرگریکردن لە بژێوی.و کەرامەت، لەدژی دزی و گەندەڵی و ستەم و هەر جۆرە جیاکاری و نایەکسانی و دژی لەسێدارەدان و بەردبارانکردن و هتد. ئەمانە ڕۆڵی بنەڕەتییان هەیە لەسەر عەقڵیەتی کۆمەڵگا، لەسەر پێکهێنانی ئەم شۆڕشە لە ڕووی کەشی ناڕەزایەتی و ناوەڕۆکی داواکارییەکانی شۆڕش و هۆشیاری و خۆئاگایی و چاوەڕوانییەکانی خەڵک.

با نموونەیەک بهێنمەوە. ئێستا هەڵوەشاندنەوەی سزای لەسێدارەدان داواکاری و گوتارێکی گشتییە لە کۆمەڵگای ئێراندا. ئەمەش لە خۆی ڕووی نەدا. حیزبێکی وەک ئێمە دەمێکە دژی سزای لەسێدارەدان خەباتی کردووە، بانگەشەی کردووە، خەڵکی لە سزای لەسێدارەدان ڕزگار کردووە و هتد. ئەم بزووتنەوە بەربڵاوە دژ بە سزای لەسێدارەدان، لە بەرامبەردا ڕۆڵێکی جەوهەری دەگێڕێت لە پێکهێنانی ئەم شۆڕشە و چاوەڕوانییەکانی خەڵک لە حکومەتە خوازراوەکەیان. حکومەتێک کە هەر لە یەکەم ڕۆژەوە بە هەر هۆکارێک یان بیانوویەک لە سێدارەدان قەدەغە بکات.

یان گریمان مەسەلەی حیجاب. ساڵانێکی زۆرە حیزبی ئێمە خەبات و بەدواداچوونێکی فراوانی لە دژی حیجابی زۆرملی ئیسلامی ئەنجامداوە و دەبینین شۆڕش لە سەری حیجابەوە دەست پێدەکات. بەهەمان شێوە شەڕی ئیسلام و کۆنەپەرستیی ئایینی و بزووتنەوەی ئیسلامی سیاسی و

ئاپارتایدی جێندەری کە تەوەری شۆڕشی ئێستایە و تەنانەت ناو و گوتاری شۆڕشی ژنانیش هەمووی بەشێکن لە تێماری ئێمە حیزب، کە ئێستا بۆتە ئاڵای شۆڕشی ئێستا.
ئەم ئەزمونە ئەوەمان بۆ دەردەخات کە چۆن چالاکی حزب و هێزە سیاسییەکان کاریگەرییان لەسەر بناغەی شۆڕشەکان هەیە. ئەم چالاکییانە، بێگومان لەسەر ئاستی کۆمەڵایەتی، وەک ئاماژەت پێدا، خۆیان لە بزووتنەوەکاندا نیشان دەدەن؛ لە بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان و چالاکوانان لەم بزووتنەوەیانەدا. ڕوونکردنەوەی ئەمە بە بارودۆخی ئێران ئەوە بووە کە بزووتنەوەی ڕووخاندن بزووتنەوەیەکی زیندوو و بەهێزە لە ئێران و ئەمڕۆ دەبینین بزووتنەوەی ڕووخاندن گەڕاوە بۆ شۆڕش. لە مانگی تیری ۱۳۷۸ وە لەگەڵ یەکەم ڕاپەڕینی جەماوەری پرسی بزووتنەوەی ڕووخاندنمان وروژاند و ڕامانگەیاند کە بزووتنەوەیەکی جەماوەری دەستی پێکردووە بۆ ڕووخاندنی حکومەت. و لەو کاتەوە تا ئەمڕۆ هەموو هەوڵەکانمان بە بەرەوپێشبردنی بزووتنەوەی ڕووخاندن بە شۆڕشێک ئەنجامدا و ئەمڕۆش دەتوانرێت بڵێین شۆڕشی ئێستا لە ڕاستیدا لە ڕووی بەردەوامیی بزووتنەوەی ڕووخاندنەوە پێکهاتووە.
بێگومان تەنیا بزووتنەوەی ڕووخاندن نەبوو کە کاریگەری لەسەر پێکهێنانی شۆڕش هەبوو. ئەمە بزووتنەوەی بنەماڵەدادخوازەکانمان هەیە، بزووتنەوەی دادگاییکردن کە بزووتنەوەیەکی بەهێزە و ڕۆڵی هەبووە لە داڕشتنی بارودۆخی ئەمڕۆدا، ئەمە بزووتنەوەی کرێکاریمان هەیە کە مانگرتنە کرێکارییە بەربڵاوەکانی بنەمای شۆڕشی ئەمڕۆ بوو، بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی ژنان، دژە بزووتنەوەی ئایینی، بزووتنەوەی دژی هەژاری، بزووتنەوەی بژێوی و کەرامەت و هتد. ئەمانە گوتار و بزووتنەوە بوون کە دەتوانین بڵێین دەیان و سەدان و هەزاران ڕێکخراوی ناحکومی و ڕێکخراو و کۆمیتە و دامەزراوە و کۆمەڵەی مەدەنیان لە کۆمەڵگادا لە قاڵب داوە. هەموو ئەمانە ڕۆڵێکی کاریگەریان هەبوو لە گەیاندنی کۆمەڵگا بەرەو شۆڕش و شایەتحاڵی ئەم شۆڕشە شکۆمەندەی ئەمڕۆ.
خەلیل کەیوان: یەکێک لە تێبینییەکان ئەوەیە کە لە شۆڕشی ئێستادا دامەزراوە و چالاکوانان لە هەندێک بواردا ڕۆڵێکی بەهێزتر لە حزبەکان دەبینن، بۆ نمونە لە ناڕەزایەتییەکانی دەرەوەدا. چۆن ئەم دیاردەیە ڕوون دەکەیتەوە؟
حەمید تەقوایی: ئەمە شتێکی ئاسایی و چاوەڕوانکراوە. شۆڕشەکان، لەوانەش ئەو شۆڕشەی ئێستا کە ئێمە باسی دەکەین، هێما و ڕووخسار و دەموچاو و دەکرێ بڵێین کە مادەی ناڕەزایەتی خۆی دروست دەکات و دەیباتە پێشەوە و تەنانەت ئێستاش لە دەرەوەی وڵات، بە تایبەتی،

هەروەها لە ناوخۆی وڵاتەکەماندا، دەبینین کە دامەزراوەکان ئەو
کەسایەتیانەن کە ڕۆڵێکی گرنگ دەگێڕن. ئەمانە بەزۆری ئەو کەسایەتی
و دامەزراوانەن کە پەیوەستن بە داخوازییەکانی شۆڕشی خەڵکەوە،
بۆیە ئاڵای شۆڕش بە دەستەوە دەگرن و بەرگری لە شۆڕش دەکەن.
ئەوەندەی دروشمی خەڵک و داواکاری خەڵک بەرز دەکەنەوە، دەڕۆنە
پیشەوە.

حزبەکان لەسەر ئاستێکی فراوانتر و ستراتیژیتر خەریکی سیاسەتن و
دەکرێ بڵێین زیاتر ماکرۆیە. واتە ئەوان نەک تەنیا دژ بە کۆماری
ئیسلامی، بەڵکو سەبارەت بە سیستەمی جێنشینی کۆماری ئیسلامی و
سەبارەت بە هەلومەرجی داهاتوو و سەبارەت بەو سیاسەت و
ڕێوشوێنانەی کە دەبێ لە دوای کۆماری ئیسلامی بگیرێنەبەر، قسە و
پلانیان هەیە. بۆ نمونە حزبی ئێمە دەیەوێت لەسەر بنەمای بەرنامەی
دنیایەکی باشتر کۆمارێکی سۆسیالیستی پێکبهێنێت. حزب و هێزەکانی
تریش پلانی خۆیان هەیە. بەم مانایە دەتوانم بڵێم کە ڕۆڵی حزبەکان
نەک تەنیا لە ڕەوتی ڕووخاندنی کۆماری ئیسلامیدا، بەڵکو لە
داهاتووی کۆماری ئیسلامیشدا ڕۆڵێکی گرنگە. لە پڕۆسەی ڕووخاندندا
حزبەکان، ئەوەندە ڕۆڵ دەبینن، ئەوەندە لەسەر ڕووخاندنی حکومەت،
شیلگیرانە ئاڵای شۆڕشیان بەچڕبوونەوە لەسە ڕوخان بەدەستەوە
گرتووە

بە بڕوای من لە کۆتاییدا ڕۆڵی حیزبەکان لە دوای ڕووخانی کۆماری
ئیسلامی یەکلاکەرەوە دەبێت، بەڵام بۆ ئەوەی ئەو ڕۆڵە ببینن، دەبێ
لە ئ□م□□□و□ ئیعتبار بەدەست بهینن، دەبێ بیروڕای خۆیان لە ناخی
ڕووخاندنەکەدا بخەنە دەنگ بزووتنەوەی خەڵک و بەتایبەتیش ڕەخنەی
خەڵک.و ناڕەزایەتی خەڵک لەسەر بنەمایەکی قووڵتر و فراوانتر بەرز
بکەنەوە و ئەمەش ئەو شێواز و سیاسەتەیە کە لە ئەدەبیاتی حزبدا
پێی دەڵێین “قووڵکردنەوەی(نا)ی خەڵک”. حیزبە شۆڕشگێڕەکان بە
حیزبی کۆمۆنیستی کرێکارییەوە، ئەوەندەی دەتوانن ڕەگ و ڕیشەی
ڕەخنەی خەڵک لە دۆخی ئێستا دابڕێژن و مانایەکی فراوانتر و
بنەڕەتیتر بۆ ڕووخاندن پێشنیار دەکەن و کۆمەڵگا بەرەو گۆڕانکاریی
بنەڕەتی و ڕیشەیی دەبەن، ئەوەندەی دەتوانن هەمان پرۆسەی
ڕووخاندن، متمانەی زیاتر بەدەست دەهێنن و دواتر دوای ڕووخانی
کۆماری ئیسلامی، ڕۆڵێکی یەکلاکەرەوەیان لە دۆخەکەدا دەبێت.

خەلیل کەیوان: ڕۆڵی دامودەزگاکان و چالاکانی کۆمەڵایەتی لە
ڕووخاندن چییە و چ □□□□ و پێگەیەکیان دەبێت لە پێشهاتەکانی دوای
ڕووخان؟ پەیوەندیان لەگەڵ لایەنە سیاسییەکان چۆن دەبێت؟

حەمید تەقوایی: پێموایە بزووتنەوە و دامەزراوە و ڕێکخراو و
کەسایەتییەکانی بزووتنەوە ناڕەزایەتییە جۆراوجۆرەکان ڕۆڵێکی

یەکلاکەرەوەیان هەبووە لە گەیاندنی کۆمەڵگە بۆ ئەم دۆخە
ش□شگێڕییە و لە دڵی ئەم ش□ش□دا ڕۆڵێکی گرنگ دەگێڕن. وەک
دەبینین بۆ نموونە شورای هاوکاری ڕێکخراوە پێشەیەکانی
مامۆستایان، یان شورای ڕێکخستنی کرێکارانی گرێبەستی نەوت، یان
سەندیکای نووسەران، یان کۆمەڵەی بنەماڵەی گیانبەختکردوانی
تەقەکردن لە فڕۆکەکە، یان دامەزراوەی دیکە و کەسایەتییە
جۆراوجۆرەکان لێدوان بدەن و ناڕەزایەتی دەرب□□ن و بانگەواز بکەن.
ئه مانه چه ند ده یه له دڵی ناڕه زایه تییه کاندا پێکهێنراون و
له نێو خۆیاندا هاتوونه ته پێشه وه و ئاکتیڤیستەکانیان ڕێکخستووه
. دوای ڕووخانی کۆماری ئیسلامی، بە سروشتی ئەمانە لە کاریگەری و
داڕشتنی پێشهاتەکانی دوای ڕووخان، سەنگی یەکسانیان دەبێت. وا
بیرناکرێتەوە کە حیزبێک، هێزێک، کەسایەتییەک بەبێ قبوڵکردن و
متمانەی بەشێکی بەرچاو لەو هەڵسوڕاوانە لە بزووتنەوەی کرێکاری،
لە بزووتنەوەی دادگاییکردن، لە بزووتنەوەی مامۆستایاندا، بتوانێت
سیاسەتی خۆی جێبەجێ بکات، یان ڕۆڵێکی هەبێت لە حوکمڕانیدا و لە
بزووتنەوە جۆراوجۆرەکاندا کە لە کۆمەڵگادا، دەیبینین کە لەگەڵ
خۆیدا هەیە.
دەبینیت شۆڕش دەسەڵاتی خەڵک دەهێنێتە سەر شەقام و هەر حزب و
ڕووخسار و هێزێکی سیاسیش ئەگەر بیانەوێت ڕۆڵیان هەبێت لە داڕشتنی
پێشهاتە سیاسییەکانی دوای ڕووخانی کۆماری ئیسلامی، دەبێ ئەو
دەسەڵاتەیان لەگەڵ خۆیاندا هەبێت . کۆمەڵگا دەبێت متمانە بە هێزە
سیاسییەکان بکات و کۆمەڵگا بێ شێوە نییە. جگە لەو ڕێکخراوانەی کە
ماوەیەکی زۆرە پێش شۆڕش چالاک بوون، ڕێکخراو و دامەزراوە و
کەسایەتی جۆراوجۆریش لە دڵی شۆڕشدا دروست دەبن، ڕێکخراوی جۆری
شورا دروست دەبن و ئەو ڕێکخراوانە نوێنەرایەتی دەنگی خەڵک و قسەی
خەڵک دەکەن . هەر هێزێک بیەوێت لە پێشهاتەکانی داهاتوودا □□□□ی
هەبێت، دەبێت پشتیان پێ ببەستێت. ئەگەری ئەوە هەیە زۆرێک لەو
کەسایەتیانەی لەم بزووتنەوە دێنە دەرەوە، ڕاستو□خ□ ببرێنە
دەسەڵات و ڕۆڵیان لە داڕشتنی دەسەڵات و حکومەتی داهاتوودا هەبێت.
ئەمەش تەواو ئەگەری هەیە. شۆڕش چارەسەر لەگەڵ خۆیدا دەهێنێت.
شۆڕش نەخێرێکی قووڵە بۆ ئەو دۆخەی کە هەیە، بەڵام لە دڵی ئەم
پرۆسەی ڕوخاندنەدا، لەم پرۆسەی وروژاندنی هەموو شتێکدا،
ستوونەکانی سیستەمی ئایندەش دادەمەزرێنێت و لە قاڵب دەدات. یەکێک
لە پێکهاتە هەرە گرنگەکانی ئەو بنکە و بناغانەی سیستەمی ئایندە
بریتیین لە ڕێکخراو و کەسایەتی و دامەزراوە و کۆمیتە و
ڕێکخراوەکان بە گشتی کە لە دڵی شۆڕشدا پێک هاتوون یان پێش شۆڕش
لە بزووتنەوە ناڕەزایەتییەکاندا چالاک بوون. ئەمانە هەمووی

پەروەردە کراون و ئەمانەن کە یەکلاکەرەوە دەبن تەنانەت لە چەند دەسەڵاتی حزبێک و کام لایەن دەتوانێت چ ڕۆڵێک بگێڕێت.

خەلیل کەیوان: ئەگەر ڕووخانی بەبێ بەشداری حزب و هێزە ڕێکخراوەکان ڕابەرایەتی بکرێت، ئەوا چ هێزێک سیستەمی داهاتوو دادەڕێژێت و لەسەر بنەمای چ پلانێک؟ ڕۆڵی حزبەکان لە داڕشتنی سیستەمی داهاتوودا چی دەبێت؟

حەمید تەقوایی: یەکەم گریمانەی ئێوە ئەوەیە کە کۆماری ئیسلامی دەڕوخێنرێت و حیزبەکان ڕۆڵیان نا بێت. ئەمە گریمانەیەکی دروست نییە. بە ئەگەرێکی زۆرەوە، ئەمە ڕوونادات. ئێستا شۆڕش لە سەرەتادایە. حیزب و هێزی سیاسی لە دڵی ئەم شۆڕشەدا سەرهەڵدەدەن. پێویستە تێبینی ئەوە بکەیت کە قۆناغێک دێت کە جۆرێک لە ئازادیی دیفاکتۆ و پراکتیکی لە کۆمەڵگادا دروست دەبێت و هەر لەو قۆناغەدا حیزبەکان دەتوانن گەشە بکەن و کار بکەن. زۆر بەدووری نازانرێت کۆماری ئیسلامی بڕووخێنرێت و حیزبەکان بەو قۆناغەدا تێنەپەڕیون و □وداوێکی لەو شێوەیە ڕووی نەداوە.

بەڵام ئەگەر وا گریمانە بکەین کە ئەمە وابێت، دەبێ ئەو هێزەی کە کۆماری ئیسلامی، واتە جەماوەری گەلی ڕووخاند، لە خوارەوە خۆی لە قاڵب دابێت و ڕێکخراوی دۆزیبێتەوە و ڕێکخراوی پێکهێنا بێت و کەسایەتیی هاتبێتە پێشەوە و ناوەوە خۆیان لە ئێران و دەرەوەی وڵات چالاک بوون. ئه مانه ئه و به ناو ده ستکه وت و سه ڕمایه یه ن که شۆڕش دروستی کرد و بردویەتە پیشەوە . لە کۆتاییدا لە ڕووی داڕشتنی ئایندە و لە ڕووی ئەو حکومەتەی کە دەبێ بێت و ئەو سیستەمەی کە دەبێ لە ئێران دابمەزرێت، بە حیزبەکانەوە گرێدراون. دەمەوێت بڵێم لە هەلومەرجی پێش ڕووخاندا، هێزێک، ڕووخسارێک، ڕێکخراوێک دەتوانێت بێتە پێشەوە و دەسەڵات بگرێتە دەست و بە ئاڵای نەخێر بۆ کۆماری ئیسلامی و بە ئاڵای بڕوخێتەوە دەسەڵاتی وەربگرێت، بەڵام دوای ڕووخاندن، ئەمە ئیتر بەس نییە. دوای ڕووخاندن کۆمەڵگا، سەرنجی لەسەر چۆنیەتی گەیشتن بە داواکارییەکانمانە، لە هەمان کاتدا، لە خوارەوە لەسەر ئاستی شەقام، خۆی لە قاڵب داوە، ڕێکخراوە، ڕێکخراوەکانی جۆری شورا و هتد. بۆ بەدیهێنانی خواست و ئامانجە مرۆییەکانی شۆڕش، پێویستە ئەم ڕێکخراوانە ڕۆڵێکی یەکلاکەرەوە لە داڕشتنی سیستەمی داهاتوودا بگێڕن.

ئەوەندەی پەیوەندی بە حزبی ئێمەوە هەیە، ئێمە دەمانەوێت خەڵک ڕاستەوخۆ بەشدار بن لە چارەنووسی خۆیان بکەن. زۆرن ئەو هێزانەی کە خەڵک بۆ قۆناغی شۆڕش قبوڵ دەکەن، دواجار ناچار بوون مل بەوە بدەن، بەڵام دوای سەرکەوتن، دەیانەوێت خەڵک بنێرنەوە ماڵەوە و

خۆیان دەستوور بنووسن و حکومەتێکی کاتی پێکبهێنن و هتد. ئەمە بە ئاراستەی پێچەوانەدا دەڕۆین. ئەمە دەبێین لە قۆناغی دوای ڕووخاندا، پێویستە تا دەتوانرێت تیشک بخرێتە سەر ڕۆڵی خەڵک. حکومەت لەسەر بنەمای ئەو ڕێکخراوانە بێت کە خەڵک لە دڵی شۆڕشدا ڕێکیان خستووە، شورا یان ڕێکخراوە جۆری شوراکان. حیزبەکان لە ڕێگەی ئەم شوایانەوە ڕۆڵیان هەیە لە دەسەڵاتدارێتیدا.
لە هەر حاڵەتێکدا دەمانەوێت هەر جۆرە دەسەڵاتێک لە سەرووی خەڵکەوە و بەسەر سەری خەڵکدا لاببرێت و خەڵک خۆی ڕۆڵی ڕاستەوخۆی هەبێت لە دیاریکردنی سیستەمی داهاتوودا. ئەمە ئەو ئامانج و ستراتیژەیە کە حزبەکەمان پەیڕەوی لێدەکات.

٢٣ی نۆڤەمبەری ٢٠٢٢

سوپاس بۆ ئەمیر تەوەکولی بۆ ئامادەکردنی دەقی سەرەتایی ئەم چاوپێکەوتنە.